

ZIŅOJUMS PAR PRODUKTĪVO MĀJDZĪVNIĒKU BARĪBAS VAIRUMTIRDZniecības UN MAZUMTIRDZniecības TIRGUS UZRAUDZĪBU

PUBLISKOJAMĀ VERSIJA

<i>UZRAUDZĪBAS MĒRĶIS</i>	<i>1</i>
<i>UZRAUDZĪBAS UZDEVUMI, METODIKA</i>	<i>1</i>
<i>KONKRĒTIE TIRGI</i>	<i>2</i>
<i>TIRGUS APJOMI, STRUKTŪRA, BARJERAS UN KONKURENCES LĪMĒNA ANALĪZE</i>	<i>3</i>
<i>Mājputnu barība</i>	<i>5</i>
<i>Liellopu barība</i>	<i>6</i>
<i>Cūku barība</i>	<i>7</i>
<i>Tirgus pārskats</i>	<i>8</i>
<i>SECINĀJUMI</i>	<i>11</i>

UZRAUDZĪBAS MĒRĶIS

Tirgus uzraudzības lieta (turpmāk – Uzraudzība) tika ierosināta 2010.gada 7.oktobrī, lai aktualizētu informāciju par konkurences situāciju produktīvo mājdzīvnieku barības vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības tirgū. Uzraudzības mērķis ir definēt konkrēto tirgu atbilstoši tirgus situācijai, apzināt konkrētā tirgus struktūru un tirgus dalībniekus (ražotājus, vairumtirgotājus, izplatītājus), tirgus attīstības tendences 2008.-2011.gada pirmajā pusgadā, apzināt mājdzīvnieku barības izplatīšanas kanālus un piegādātājus savstarpējās konkurences līmeni.

Lai aizsargātu tirgus dalībnieku intereses, ziņojuma publiskojamajā versijā nav iekļauta Uzraudzības ietvaros iegūtā un analizētā informācija, kurai piešķirts ierobežotas pieejamības statuss.

UZRAUDZĪBAS UZDEVUMI, METODIKA

Uzraudzības uzdevums ir izvērtēt līgumus starp ražotājiem un vairumtirgotājiem, mazumtirgotājiem un piegādātājiem, ražotājiem un industriālajiem patērētājiem, izpētīt tirgus barjeras un šķēršļus produktīvo mājdzīvnieku barības ražošanai un izplatīšanai. Pamatojoties uz līgumu analīzi, pārbaudīt produktīvo mājdzīvnieku barības tirgus dalībnieku darbību atbilstību Konkurences likuma normām, it īpaši Konkurences likuma 11.panta pirmajā daļā noteiktajiem vienošanās aizliegumiem, ražotājiem un vairumtirgotājiem sadalot pircējus un nosakot cenu.

Konkurences padome prezumēja, ka var pastāvēt ļoti daudz konkrēto preču tirgu, ievērojot, ka katrai dzīvnieku sugai ir piemēroti tikai speciāli šai sugai domāti barības veidi. Tāpēc, ievērojot ierobežotos resursus, Konkurences padome lēma sašaurināt pētāmo preču loku līdz barības veidiem, kas paredzēti trīs svarīgāko produktīvo mājdzīvnieku sugām (provizoriski – liellopiem, cūkām un vistām). Šis lēmums pamatots ar apstākli, ka minētie produktīvie mājdzīvnieki ir visizplatītākie Latvijā.

Konkurences padome pēc informācijas apkopošanas Uzraudzībā nosūtīja šī ziņojuma publiskojamo versiju viedokļa izteikšanai visiem lielākajiem uzraudzībā iesaistītajiem produktīvo mājdzīvnieku barības ražotājiem Latvijā. Par Konkurences padomes secinājumiem komentāri no tirgus dalībniekiem netika saņemti.

KONKRĒTIE TIRGI

Saskaņā ar Konkurences likuma 1.panta 4.punktu konkrētais tirgus ir konkrētās preces tirgus, kas izvērtēts saistībā ar konkrēto ģeogrāfisko tirgu.

Saskaņā ar Konkurences likuma 1. panta 5. punktu konkrētās preces tirgus ir noteiktas preces tirgus, kurā ietverts arī to preču kopums, kuras var aizstāt šo noteikto precī konkrētajā ģeogrāfiskajā tirgū, ņemot vērā pieprasījuma un piedāvājuma aizstājamības faktoru, preču pazīmes un lietošanas īpašības.

Produktīvo mājdzīvnieku barības jomā pastāv šādi līmeņi:

- ražošanas līmenis,
- vairumtirdzniecības līmenis,
- mazumtirdzniecības līmenis.

Uzraudzības gaitā tika noskaidrots, ka pastāv industriālais un patēriņa segments, kas atšķiras pēc realizācijas organizēšanas un preces īpašībām. Industriālais segments no realizācijas vairumtirdzniecībā un mazumtirdzniecībā atšķiras ar to, ka industriālie klienti ir mājdzīvnieku ražošanas (audzēšanas) uzņēmumi, kuri iegādājas mājdzīvnieku (vistu, cūku, liellopu) audzēšanai nepieciešamo barību. Parasti barība tiek iegādāta pastāvīgi un ilglaicīgi, lai nodrošinātu nepārtrauktu barības piegādi. Industriāliem klientiem barība tiek ražota pēc speciālām receptēm. Šajā segmentā sadarbība starp ražotājiem un gala pircējiem notiek bez starpniekiem (vairumtirgotājiem vai tml.).

Tāpēc no pieprasījuma viedokļa kā atsevišķu tirgu ir pamatoti noteikt produktīvo mājdzīvnieku barības piegādes tirgu industriālajiem klientiem un atsevišķi noteikt produktīvo mājdzīvnieku barības vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības tirgus, kuros kā gala pircēji ir neindustriālie klienti.

Latvijā lielākie mājdzīvnieku barības ražotāji ir: a/s „Dobeles dzirnavnieks”, SIA „Rīgas kombinētās lopbarības rūpnīca”, SIA „LRS Mūsa”, a/s „Tukuma straume”, a/s „Saldus labība”, a/s „Daugavpils dzirnavnieks”. Saskaņā ar Uzraudzības laikā iegūto informāciju no ražotājiem un no industriālajiem klientiem produktīvo mājdzīvnieku barība parasti tiek ražota pēc speciāla pasūtījuma, t.i., speciāli sagatavotas receptūras, kurā var tikt ņemta vērā dzīvnieku suga, dzimums, vecums, veselības stāvoklis. Receptes izstrādā industriālo klientu speciālisti katrai produktīvo mājdzīvnieku sugai, ievērojot iepriekš minētās pazīmes, tāpēc savā starpā dažādi barības veidi no pieprasījuma viedokļa nav aizvietojami. Tas nozīmē, ka Konkurences likuma 1.panta 5.punkta izpratnē pastāv iespēja noteikt daudzus atsevišķus konkrētās preces tirgus, tā, piemēram, liellopu barības tirgus, cūkām paredzētās barības tirgus, vistām paredzētās barības tirgus, kas vēl sadalās šaurākos konkrētos preces tirgos atkarībā no dzīvnieka dzimuma, vecuma, veselības stāvokļa.

Ražotāji norādīja, ka, ja industriālais pircējs (piemēram, a/s „Putnu fabrika „Ķekava””) vēlas, tad ir iespējams pagatavot barību pēc industriālā patērētāja receptes. Tas liecina, ka produktīvo dzīvnieku barības tirgū atsevišķam produktam ir atsevišķs konkrētais tirgus, ja produkts tiek gatavots pēc receptes, produkts ir individuāls un pēc sastāva nebūs salīdzināms ar citu barību. Jāpiebilst, ka mājdzīvnieku barības ražotāji spēj saražot lielu spektru barības, tie nespecializējas uz kādu konkrētu mājdzīvnieku barības veidu vai tikai uz barības ražošanu pēc receptēm. Saražotā barība tiek realizēta industriālajiem klientiem, pamatojoties uz līgumiem. Līgumi parasti mēdz būt noslēgti uz vienu gadu vai arī uz nenoteiktu laiku. Līgumos parasti tiek atrunāts konkrēts produkts vai arī ir norādīta produkta receptūra. Taču mēdz būt līgumi, kuros netiek atrunāts konkrēts produkts, tikai tiek norādīts, ka tiek pirktā un pārdota dzīvnieku barība. Līgumos tiek atrunāti kvalitātes kritēriji, preces

cena parasti tiek savstarpēji atrunāta preces pasūtīšanas brīdī. Tāpat līgumos tiek atrunāta norēķinu kārtība un dzīvnieku barības piegādes noteikumi.

Bez tam ražotāji ražo barību arī pēc standarta receptēm, šī barība tiek realizēta caur vairumtirgotājiem un mazumtirgotājiem. Tas nozīmē, ka no piedāvājuma viedokļa nav pamata sadalīt produktīvo mājdzīvnieku barības tirgu vairākos atsevišķos konkrētās preces tirgos pēc barības un/vai klienta veidiem.

Konkurences padome uzskata, ka Uzraudzības mērķiem būtu pietiekami un pamatoti konkrētās preces tirgus definēšanā vadīties no piedāvājuma viedokļa, ievērojot realizācijas līmeņus – definēt konkrētās preces tirgus kā produktīvo mājdzīvnieku barības vairumtirdzniecības tirgu (kurā ietilpst realizācija industriālajiem klientiem un vairumtirgotājiem) un produktīvo mājdzīvnieku barības mazumtirdzniecības tirgu (kurā ietilpst realizācija caur veikaliem, t.sk. ražotāja veikaliem).

Saskaņā ar Konkurences likuma 1.panta 3.punktu konkrētais ģeogrāfiskais tirgus ir ģeogrāfiska teritorija, kurā konkurences apstākļi konkrētās preces tirgū ir pietiekami līdzīgi visiem šā tirgus dalībniekiem, un tādēļ šo teritoriju var nošķirt no citām teritorijām.

Konkrētais ģeogrāfiskais tirgus Konkurences likuma 1.panta 3.punkta izpratnē Uzraudzības ietvaros ir definējams atkarībā no tā, starp kura līmeņa tirgus dalībniekiem notiek realizācija. Visā Latvijas teritorijā piedāvājuma un pieprasījuma tendences, administratīvās (t.i. normatīvais regulējums) un citas barjeras ir līdzīgas. Tāpēc noteikt ģeogrāfisko tirgu barības realizācijai industriālajiem klientiem un vairumtirgotājiem šaurāk kā Latvijas teritoriju nav pamata, bet gan visdrīzāk tas varētu tikt noteikts plašāk kā Latvijas teritorija, ņemot vērā apstākli, ka daži ražotāji barību eksportē uz ES u.c. valstīm, un pēc ražotāju sniegtās informācijas, Lietuvas ražotāji konkurē Latvijā ar vietējiem ražotājiem.

Savukārt attiecībā par mazumtirdzniecību Uzraudzības ietvaros iegūtā informācija liecina, ka produktīvo mājdzīvnieku barības mazumtirdzniecības tirgus var tikt noteikts ne plašāks kā Latvijas Republikas teritorija.

TIRGUS APJOMI, STRUKTŪRA, BARJERAS UN KONKURENCES LĪMEŅA ANALĪZE

Konkurences līmeņa analīze tika izvērtēta, analizējot barjeras, struktūru, tirgus un cenu tendences, kā arī peļņas rādītājus.

Konkurences padomes iegūtā informācija liecina, ka industriālā/vairumtirdzniecības tirgus apjoms ir daudz lielāks nekā citiem klientiem realizētais apjoms. Industriālajiem klientiem realizētais apjoms veido apmēram 60%-99% no kopējā realizācijas apjoma (atkarībā no ražotāja). Līdz ar to citiem klientiem un mazumtirdzniecībā realizētās produkcijas tirgus netiek vērtēts, jo tā ietekme nav būtiska. Turklāt Konkurences padomes ieskatā industriālais sektors ir nozīmīgāks, jo notiek izejvielu pirkšana lielam pārtikas ražošanas segmentam.

Par lielākajiem produktīvo mājdzīvnieku barības industriālā/ vairumtirdzniecības tirgus dalībniekiem piegādes pusē (t.i. ražošanā) Latvijā¹ ir uzskatāmi:

- a/s „Dobeles dzirnavnieks”,
- SIA „Rīgas kombinētās lopbarības rūpnīca”,
- SIA „LRS Mūsa”,
- a/s „Tukuma straume”,
- a/s „Saldus labība”,
- a/s „Daugavpils dzirnavnieks”,
- SIA „Lielzeltiņi”.

---

¹ Saskaņā ar aptaujāto tirgus dalībnieku-ražotāju viedokļiem

Lielākie industriālie klienti, kuri iegādājas barību no vietējiem ražotājiem, ir a/s „Putnu fabrika „Ķekava””, SIA „Daugavpils putni”, a/s „Latgales bekons”, SIA „Vidzemes putniņi”, SIA PF „Vecauce”, SIA „Sidgunda-2”, SIA „Liekna”, a/s „Madona”, SIA „Co Priedes”, SIA „Korkalns”, „Sabiedrība Mārupe”, SIA „Pampāļi”, „Māršava LPKS”, z/s „Kalna Dambrāni”, SIA „Junpils LIS” u.c.

Tabula Nr. 1

Kopējais realizētais produktīvo mājdzīvnieku barības apjoms tonnās			
2008.gadā	2009.gads	2010.gads	2011.gads
188 891	171 758	208 358	220 426²

Iegūtie dati pēc PRODCOM kodiem 10.91.10.10.00; 10.91.10.33.00; 10.91.10.35.00; 10.91.10.37.00; 10.91.10.39.00.³ un pēc ārējās tirdzniecības Kombinētās nomenklatūras koda 2309.90.⁴ neļauj veikt objektīvus aprēķinus par kopējo tirgu Latvijā, līdz ar to Konkurences padome statistiskās informācijas apkopošanu veica pēc informācijas, kas iegūta no tirgus dalībniekiem.

Tabula Nr.2

Kopējais realizētais produktīvo mājdzīvnieku barības apjoms latos bez PVN			
2008.gadā	2009.gads	2010.gads	2011.gads
38 831 62	31 371 76	34 526 740	46 344 788⁵

Kopumā, vērtējot tirgu pēc realizācijas apjoma tonnās un latos, secināms, ka tas 2009.gadā salīdzinājumā ar 2008.gadu ir bijis ar krītošu tendenci, taču, sākot ar 2010.gadu, apjomi gan latos, gan tonnās ir palielinājušies. Pieaugums tonnās ir lielāks nekā pieaugums latos. Atsevišķi tirgus dalībnieki 2009.-2011.gada 1.pusgadā nav spējuši palielināt savus realizācijas apjomus līdz 2008.gada līmenim, tie ir samazinājušies.

Produktīvo mājdzīvnieku barības vidējās cenas 2009. un 2010.gadā ir kritušas, savukārt 2011.gada pirmajā pusgadā lielākā vai mazākā mērā pārsniegušas 2008.gada cenu līmeni. Vidējās cenas 2009. un 2010.gadā ir kritušas visiem tirgus dalībniekiem, izņemot vienu, kura vidējās cenas 2009.gadā ir palielinājušas. Vidējās cenas 2011.gada pirmajā pusgadā pieaugušas, sasniedzot vai pārsniedzot 2008.gada līmeni, visiem tirgus dalībniekiem, izņemot vienu, kura cenas, kaut gan palielinājušas, tomēr bija nedaudz zemākas par 2008.gada cenām. Augstākās vidējās realizētās produktīvo mājdzīvnieku barības cenas aplūkotajā periodā ir bijušas nemainīgi ir bijušas vienam un tam pašam tirgus dalībniekam. Zemākās vidējās realizētās produktīvo mājdzīvnieku barības cenas aplūkotajā periodā bija vienam un tam pašam uzņēmumam, izņemot 2008.gadu, kad zemākās vidējās cenas bija citam tirgus dalībniekam.

² Prognozētais apjoms tonnās, jo 2011.gada 1.pusgada dati reizināti ar 2

³ PRODCOM kods 10.91.10.10.00 - Lopbarības piedevas (premiķsi); 10.91.10.33.00 - Sagatavota barība mājlopu barošanai (izņemot piedevas) – cūkām; 10.91.10.35.00 - Sagatavota barība mājlopu barošanai (izņemot piedevas) – liellopiem; 10.91.10.37.00 - Sagatavota barība mājlopu barošanai (izņemot piedevas) – mājputniem; 10.91.10.39.00 - Sagatavota barība mājlopu barošanai (izņemot piedevas) - citur neklasificēta

⁴ KN kods 2309.90 - Citādi izstrādājumi, kas izmantojami dzīvnieku barībā

⁵ Prognozētais apgrozījums latos, jo 2011.gada 1.pusgada dati reizināti ar 2

Salīdzinot produktīvo mājdzīvnieku barības vidējo cenu tendences atsevišķiem tirgus dalībniekiem 2008.gadā, secināms, ka starpība starp augstāko un zemāko vidējo cenu starp atsevišķiem tirgus dalībniekiem bija aptuveni 40 %, 2009. un 2010.gadā 53 %, bet 2011.gada pirmajā pusgadā aptuveni 43 %.

Uzraudzībā iegūtā informācija apstiprina, ka industriālais/vairumtirdzniecības segments ražotājiem ir svarīgākais izplatīšanas kanāls.

Konkurences padome izvērtēja produktīvo mājdzīvnieku barības tirgus tendences pa dzīvnieku grupām (mājputni, liellopi, cūkas).

Mājputnu barība

Tabula Nr. 3

Realizētās mājputnu barības pieauguma/samazinājuma tendences apjomam tonnās salīdzinājumā procentos pret iepriekšējo gadu

2008.gad.	2009.gads	2010.gads	2011.gads
(*)	-1,68%	-2,70%	-7,96% ⁶

-Informācija ietverta par dējējvistām un broileriem

Tabula Nr.4

Realizētās mājputnu barības pieauguma/samazinājuma tendences apgrozījumam latos bez PVN salīdzinājumā procentos pret iepriekšējo gadu

2008.gad.	2009.gad.	2010.gads	2011.gads
(*)	-6,21%	-10,92%	+16,84% ⁷

-Informācija ietverta par dējējvistām un broileriem

No Uzraudzībā iegūtās informācijas secināms, ka tirgus līdera realizācijas apjoms (t) ir aptuveni divreiz lielāks nekā tuvākā konkurenta realizācijas apjoms (t). Attiecībā uz tirgus attīstību secināms, ka kopējie realizācijas apjomi tonnās 2008.-2010.gadā kopumā ir nedaudz samazinājušies. Bet dažādiem ražotājiem bija ļoti atšķirīgas realizācijas apjoma (t) tendences minētajā laika periodā, tāpēc tās nav iespējams raksturot kopīgi. Diviem lielākajiem ražotājiem kopīgā tendence ir apjoma palielināšana 2009.gadā, salīdzinot ar 2008.gadu. Bet 2010.gadā vienam no šiem diviem uzņēmumiem realizācijas apjoms palielinājās, savukārt otram – samazinājās.

Uzņēmums, kas ir tirgus līderis pēc realizācijas apjoma tonnās, pēc realizācijas apjoma latos ir mazāk izteikts tirgus līderis (pārsvars pār konkurentiem ir mazāks). Tas nozīmē, ka šī uzņēmuma vidējais cenu līmenis ir ievērojami zemāks nekā tuvākā konkurenta vidējais cenu līmenis. Diviem lielākajiem ražotājiem kopīgā tendence ir apjoma samazināšana 2010.gadā, salīdzinot ar 2008.gadu, bet vienam 2009.gadā, atšķirībā no otra, bija realizācijas apjoma pieaugums. Mazākiem ražotājiem raksturīgi, ka 2009.gadā notika vislielākais realizācijas apjoma samazinājums.

2009.gadā un 2010.gadā realizācijas ieņēmumi latos samazinājās par 6,21% un attiecīgi 10,92%, vienlaikus realizētais apjoms tonnās samazinājās ne tik strauji – par 1,68%

⁶ Prognozētais apjoms tonnās, jo 2011.gada 1.pusgada dati reizināti ar 2.

⁷ Prognozētais apgrozījums latos, jo 2011.gada 1.pusgada dati reizināti ar 2

(2009.gadā) un 2,70% (2010.gadā). Savukārt, 2011.gadā prognozētie realizācijas apjomi tonnās samazinājās par 7,96%, taču prognozētais realizācijas apgrozījums būtiski (par 16,84%) pieaug.

Tādējādi secināms, ka realizētās mājputnu barības vidējās cenas 2009. un 2010. gadā ir kritušās, savukārt 2011.gada pirmajā pusgadā pieaugušas un pārsniegušas 2008.gada cenu līmeni. Vērtējot vidējās realizētās mājputnu barības cenas pa atsevišķiem tirgus dalībniekiem, secināms, ka tās visiem 2009. un 2010.gadā ir kritušās (izņemot vienu, kuram vidējās cenas kritušās tikai 2010.gadā, bet 2009.gadā – pieauga), savukārt 2011.gada pirmajā pusgadā vidējās cenas visiem apskatītajiem tirgus dalībniekiem ir ievērojami pieaugušas.

Salīdzinot mājputnu barības vidējo cenu tendences starp atsevišķiem tirgus dalībniekiem 2008.gadā, secināms, ka starpība starp augstāko un zemāko vidējo cenu starp atsevišķiem tirgus dalībniekiem bija 39%, 2009.gadā aptuvenu 51%, 2010.gadā un 2011.gada pirmajā pusgadā aptuveni 49%.

Liellopu barība

Tabula Nr.5

Realizētās liellopu barības pieauguma/samazinājuma tendences apjomam tonnās salīdzinājumā procentos pret iepriekšējo gadu

2008.gads	2009.gads	2010.gads	2011.gads
(*)	-25,53%	+47,08%	+25,59% ⁸

Tabula Nr. 6

Realizētās liellopu barības pieauguma/samazinājuma tendences apgrozījumam latos bez PVN salīdzinājumā procentos pret iepriekšējo gadu

2008.gads	2009.gads	2010.gads	2011.gads
(*)	-42,77%	+53,16%	+65,49% ⁹

No Uzraudzībā iegūtās informācijas secināms, ka liellopu barības realizācijas apjomi tonnās kopumā 2008.-2010.gadā ir ar pieaugošu tendenci, kaut gan 2009.gadā bija ievērojams kritums. Realizācijas apjomi latos 2008.-2010.gadā, savukārt, ir ar kopīgu krītošu tendenci: 2009.gadā, salīdzinot ar 2008.gadu, bija straujš realizācijas apjoma (Ls) samazinājums, 2010.gadā apjoms pieauga, bet 2008.gada līmeni tomēr nesasniedza. Savukārt 2011.gada prognozētie radītāji liecina, ka realizācijas apjoms latos pieaug.

Realizācijas apjomi latos 2009.gadā ir krituši straujāk nekā realizācijas apjomi tonnās. Tas liecina par cenu samazināšanos 2009.gadā, salīdzinot ar 2008.gadu. 2010.gada realizācijas apjomu pieaugums latos un tonnās bija vienmērīgs.

Tendences visiem ražotājiem bija līdzīgas gan pēc tonnām gan pēc latiem: 2009.gads bija vismagākais un vairākumam ražotāju 2010.gadā neizdevās sasniegt 2008.gada apgrozījuma un realizācijas apjoma līmeni. Tirgū nav izteikta līdera.

Liellopu barības vidējās cenas 2009.gadā ir kritušās visiem ražotājiem, savukārt 2010.gadā tās pieauga un ievērojami izlīdzinājās. 2011.gada pirmajā pusgadā cenas atkal pieauga, ievērojami pārsniedzot 2008.gada cenu līmeni un vairs nebija tik līdzīgas.

Salīdzinot liellopu barības vidējo cenu tendences starp atsevišķiem tirgus dalībniekiem 2008.gadā, secināms, ka starpība starp augstāko un zemāko vidējo cenu starp

⁸ Prognozētais apjoms tonnās, jo 2011.gada 1.pusgada dati reizināti ar 2

⁹ Prognozētais apgrozījums latos, jo 2011.gada 1.pusgada dati reizināti ar 2

atsevišķiem tirgus dalībniekiem bija 8%, 2009.gadā 25%, 2010.gadā aptuveni 8 %, bet 2011.gada pirmajā pusgadā aptuveni 9 %.

Cūku barība

Tabula Nr. 7

Realizētās cūku barības pieauguma/samazinājuma tendences apjomam tonnās salīdzinājumā procentos pret iepriekšējo gadu

2008.gads	2009.gads	2010.gads	2011.gads
(*)	-9,36%	+11,31%	+6,83% ¹⁰

Tabula Nr. 8

Realizētās cūku barības pieauguma/samazinājuma tendences apgrozījumam latos bez PVN salīdzinājumā procentos pret iepriekšējo gadu

2008.gads	2009.gads	2010.gads	2011.gads
(*)	-22,68%	+8,06%	+34,21% ¹¹

No Uzraudzībā iegūtās informācijas secināms, ka 2009.gada realizācijas apjomi gan pēc tonnām gan pēc latiem samazinājās. No 2010.gada kopumā sākās pieaugums, pēc tonnām mazliet pārsniedzot 2008.gada līmeni, bet pēc latiem to nesasniedzot. 2011.gada 1.pusgada tendences liecina, ka tirgus turpina pieaugt. Dažādiem ražotājiem 2008.-2010.gadā bija dažādas tendences: pamatā bija pieaugums pēc 2009.gada krituma, bet diviem ražotājiem 2010.gadā apjomi un apgrozījumi turpināja krist.

Apjomi latos 2009.gadā ir krituši straujāk nekā apjomi tonnās. Tas liecina par cenu kritumu. 2010.gadā cenas sāka stabilizēties un 2011.gada 1.pusgadā pieauga, sasniedzot un pat pārsniedzot 2008.gada līmeni. Izņēmums ir viens uzņēmums, kura cenas 2011.gada 1.pusgadā bija ievērojami zem 2008.gada līmeņa.

Cūku barības augstākās vidējās cenas visā laika periodā bija vienam un tam pašam uzņēmumam, savukārt zemākās vidējās cenas 2008., 2010. un 2011.gada pirmajā pusgadā bija vienam uzņēmumam, 2009.gadā zemākā vidējā cena bija citam uzņēmumam.

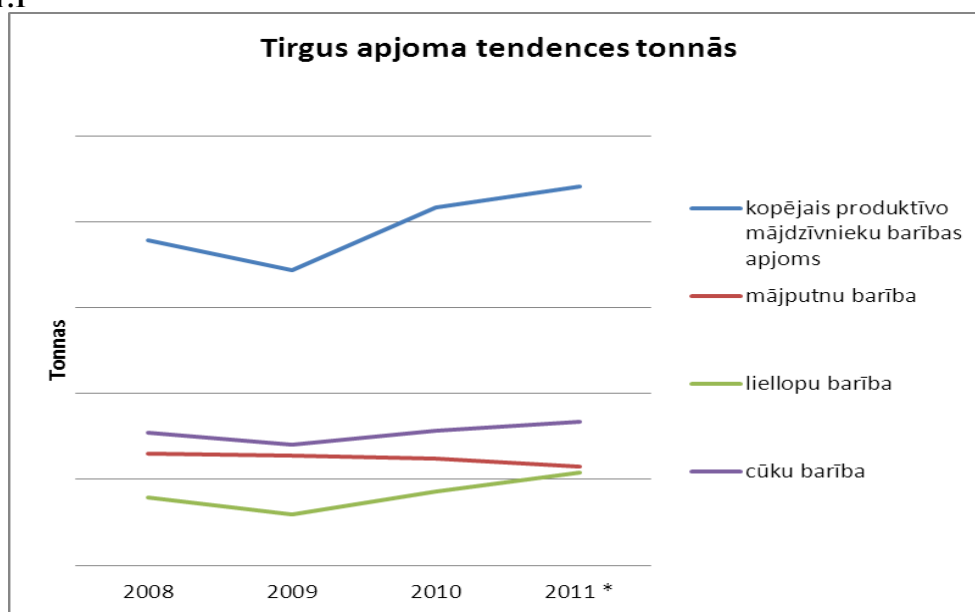
Salīdzinot cūku barības vidējo cenu tendences starp atsevišķiem tirgus dalībniekiem 2008.gadā, secināms, ka starpība starp augstāko un zemāko vidējo cenu starp atsevišķiem tirgus dalībniekiem bija 32%, 2009.gadā aptuveni 45%, 2010.gadā un 2011.gada pirmajā pusgadā 48%.

¹⁰ Prognozētais apjoms tonnās, jo 2011.gada 1.pusgada dati reizināti ar 2

¹¹ Prognozētais apgrozījums latos, jo 2011.gada 1.pusgada dati reizināti ar 2

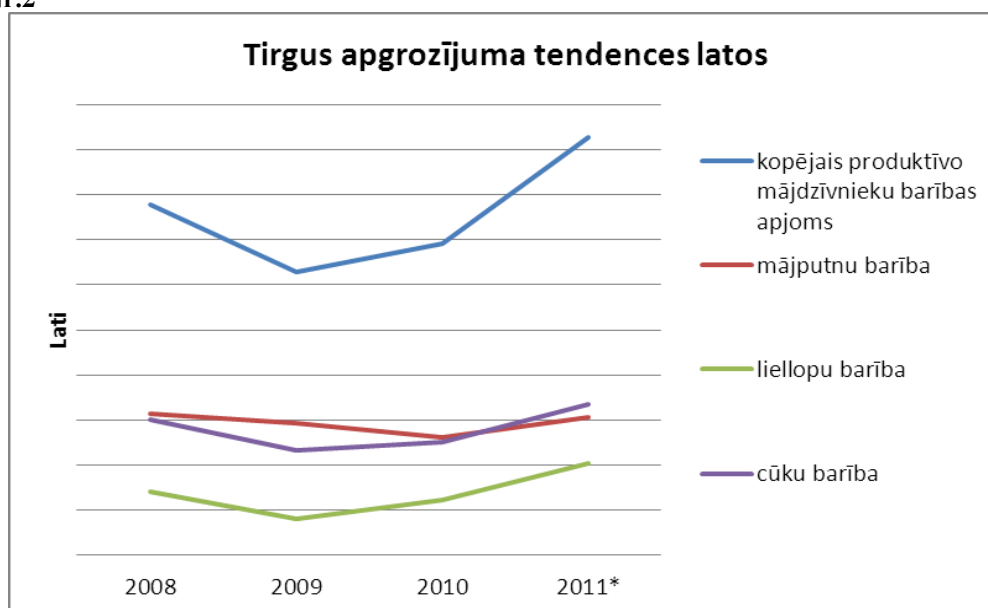
Tirgus pārskats

Attēls Nr.1

2011*- Prognozētais apjoms tonnās, jo 2011.gada 1.pusgada dati reizināti ar 2

Attēls Nr.2

2011*- Prognozētais apgrozījums latos, jo 2011.gada 1.pusgada dati reizināti ar 2

No attēlos Nr.1 un Nr.2 atspoguļotās informācijas redzams, ka produktīvo mājdzīvnieku barības tirgus apgrozījumā latos vislielākais īpatsvars 2008.-2010.gadā bija mājputnu barībai, 2011.gada 1.pusgadā lielākais īpatsvars bija cūku barībai. Pēc apjoma tonnās lielākais īpatsvars bija cūku barībai. Vismazākais īpatsvars apjomā un apgrozījumā ir liellopu barībai. 2010.gadā mājputnu barības tirgus atšķirībā no pārējiem apskatītajiem produktīvo mājdzīvnieku barības tirgiem apjomā tonnās turpināja samazināties.

Tirgus Uzraudzības ietvaros iegūtā informācija liecina, ka notiek arī produktīvo dzīvnieku barības eksports. A/s „Daugavpils dzirnavnieks” eksportē uz Igauniju barību cūkām. SIA „LRS Mūsa” eksportē barību trušiem uz Lietuvu. Savukārt a/s „Dobeles

dzirnavnieks” eksportē dzīvnieku barības produkciju uz Igauniju, Dāniju, Lietuvu, Poliju, Īriju, Vāciju, Korejas republiku, Vjetnamu.

Tabula Nr.9

Eksportētais produktīvo mājdzīvnieku barības apjoms tonnās un latos*

	KOPĀ LATVIJĀ	
	tonnas	lati
2009.g.	30 514	9 288 114
2010.g.	52 219	11 589 957
2011.g. 1.pu	27 931	7 954 457

*Informācija par kopējo eksporta apjomu iegūta pēc Kombinētās nomenklatūras koda 2309.90.

Secināms, ka produktīvo mājdzīvnieku barības eksports pieaug kopš 2009.gada.

Produktīvo mājdzīvnieku barība tiek realizēta tādiem industriāliem klientiem kā zemnieku saimniecības un lauksaimniecības firmas. Latvijas ražotāji, galvenokārt, ražo tikai produktīvo mājdzīvnieku barību, izņemot a/s „Tukuma Straume” un SIA „Rīgas kombinētās lopbarības rūpnīca”.

SIA „Rīgas kombinētās lopbarības rūpnīca” ir vairāki izplatīšanas kanāli un ir daudz vietu, kur var iegādāties SIA „Rīgas kombinētās lopbarības rūpnīca” ražoto barību, tai ir sadarbība ar vairākiem izplatītājiem.

Uzraudzības laikā iegūtā informācija neliecina, ka tirgū pastāvētu kādi būtiski un specifiski šķēršļi vai barjeras darbības uzsākšanai produktīvo mājdzīvnieku barības ražošanā. Tāpat netika konstatēts, ka pastāvētu specifiski šķēršļi barības piegādēm/iegādei. Tirgus uzraudzības lietā iegūtā informācija neliecina par dzīvnieku barības eksporta problēmām.

Tabula Nr.10

Tirgus daļas ražotājiem pēc apgrozījuma tonnās (bez ārvalstu piegādātājiem) produktīvo mājdzīvnieku barības realizācijā*

	A/s „Dobel dzirnavnieks”	SIA „Rīgas kombinētās lopbarības rūpnīca”	A/s „Daugavpils dzirnavnieks”	A/s „Tukuma Straume”	SIA „Lielzeme”	SIA „LRS”	A/s „Saldus lauksaimniecība”
2008.gads	<30%	<20%	<20%	<20%	<20%	<20%	<10%
2009.gads	<30%	<20%	20%	<20%	<20%	<10%	<10%
2010.gads	<40%	<20%	<20%	<10%	<20%	<10%	<10%
2011.gada 1.pusgads	<40%	<20%	<20%	<20%	<20%	<10%	<10%

*Tirgus daļas aprēķinātas, ņemot vērā pašu tirgus dalībnieku sniegto informāciju

Tabula Nr.11

Tirgus daļas ražotājiem pēc apgrozījuma latos bez PVN (bez ārvalstu piegādātājiem) produktīvo mājdzīvnieku barības realizācijā*

	A/s „Dobel dzirnavnieks”	SIA „Rīgas kombinētās lopbarības rūpnīca”	A/s „Daugavpils dzirnavnieks”	A/s „Tukuma Straume”	SIA „Lielzeme”	SIA „LRS”	A/s „Saldus lauksaimniecība”
2008.gads	<20%	<30%	<20%	<20%	<20%	<20%	<10%
2009.gads	<20%	<30%	<20%	<20%	<30%	<10%	<10%
2010.gads	<30%	<30%	<20%	<10%	<20%	<10%	<10%
2011.gada 1.pusgads	<40%	<20%	<20%	<10%	<20%	<10%	<10%

*Tirgus daļas aprēķinātas, ņemot vērā pašu tirgus dalībnieku sniegto informāciju

Produktīvo mājdzīvnieku barības realizācijas tirgus struktūra liecina par konkurenci. Tas nozīmē, ka pastāv vienmērīgs preču tirgus, kurā ir salīdzinoši daudz pircēju, kuriem pastāv alternatīvas piegādātāju izvēlē. No pārdevējiem neviens nav pietiekami liels, lai spētu ietekmēt tirgu. Tomēr, spriežot pēc tirgus daļu dinamikas 2008.-2011.gadā, iezīmējas tendence, ka viens tirgus dalībnieks (a/s „Dobeles dzirnavnieks”) ir būtiski kāpinājis tirgus daļu. Dati par tirgus daļām pēc apjoma un apgrozījuma liecina, ka pēdējos divos gados šāds stāvoklis veidojās t.sk. tādēļ, ka uzņēmuma cenu līmenis ir zemāks nekā vairumam konkurentu. No tirgus dalībniekiem iegūtā informācija dod pamatu secināt, ka produktīvo mājdzīvnieku barības industriālā/vairumtirdzniecības tirgū starp ražotājiem pastāv konkurence, ko ietekmē arī ārvalstu ražotāji (īpaši no Lietuvas). Visi aptaujātie industriālie klienti norādīja, ka tie vienlaicīgi sadarbojas ar vairākiem mājdzīvnieku barības ražotājiem un dzīvnieku pārtikas ražošanai nepieciešamo izejvielu piegādātājiem. Vairāki ražotāji tiek izvēlēti, lai samazinātu riskus gadījumā, ja ražotājam rodas kāda veida problēmas, un nodrošinātu vienmērīgu nepieciešamās barības daudzumu. Industriālie klienti norādīja, ka galvenie kritēriji, pēc kuriem tiek izvēlēti ražotāji, ir cena, kā arī produkta kvalitāte.

Pēdējos gados daudzi lauksaimniecības produkcijas (cūkgaļas, olu, broileru gaļas) ražotāji ir sākuši paši ražot barību, jo barības ražošanas izdevumi viņiem ir zemāki nekā rūpnīcām.

Ražotāji produktīvo mājdzīvnieku barības tirgū konkurences situāciju raksturoja kā smagu, ko ietekmēja ekonomiskā krīze visos sektoros. SIA „LRS Mūsa” norādīja, ka krīzes apstākļu rezultātā (samazinoties gaļas un, sevišķi, piena iepirkuma cenām) daudzas lopbarības saimniecības sašaurināja vai pārtrauca darbību. Tomēr, ņemot vērā Lietuvas lauksaimniecības tirgus stabilās pozīcijas, Latvijā centās uzsākt/paplašināt darbību Lietuvas barības ražotāji un graudu uzpircēji.

Sniegtā informācija liecina, ka atsevišķi tirgus dalībnieki pieved barību uz vietas klientam.

Lielākie ražotāji nespecializējas vienas dzīvnieku barības veida ražošanā, bet tiek ražots pilns produktīvo dzīvnieku barības klāsts – liellopiem, cūkām, mājputniem, zirgiem, kazām, trušiem, zivīm. A/s „Tukuma straume” un SIA „Rīgas kombinētās lopbarības rūpnīca” ražo barību arī neproduktīvajiem mājdzīvniekiem (kaķiem, suņiem), tomēr nav pamata secināt, ka tāpēc konkrētie ražotāji būtu labākā tirgus pozīcijā kā citi barības ražotāji konkrētajā tirgū, jo attiecībā uz neproduktīvo mājdzīvnieku barības segmentu lielāko konkurenci veido ārvalstu ražotāji.

Visi ražotāji norāda, ka iegādāties saražoto barību var gan pie ražotāja, gan dažādās tirdzniecības vietās. Tāpat patērētāji nav ierobežoti pirkt noteiktu daudzumu izvēlētajās barības (ne mazumtirgotāji, ne industriālie). Neviens no ražotājiem nesadarbojas ar mājdzīvnieku īpašnieku/turētāju asociācijām.

Saskaņā ar ražotāju sniegto informāciju produktīvo mājdzīvnieku barības tirgū ražotāju līmenī pastāv konkurence un ir faktori, ar kuriem ražotāji nevar nerēķināties: ārvalstu ražotāju piedāvājums un patērētāju izvēles iespējas, kā arī nepieciešamības gadījumā lauksaimniecības produkcijas (cūkgaļas, olu, broileru gaļas) ražotājiem pašiem ražot produktīvo mājdzīvnieku barību.

Atsevišķi tirgus dalībnieki iesniedza informāciju par vidējās peļņas rādītājiem, to dinamiku. Uzraudzības ietvaros tika iegūta informācija par peļņas rādītājiem no sadarbības ar industriālajiem klientiem, citiem klientiem un no produkcijas eksporta darījumiem. Peļņa no sadarbības ar industriālajiem klientiem un peļņa no sadarbības ar citiem klientiem nepārsniedz 10%. Augstāki peļņas rādītāji ražotājiem ir no eksporta, bet arī tie nepārsniedz 10% robežu.

SECINĀJUMI

Izvērtējot tirgu, Konkurences padome secina:

- Latvijā saskaņā ar Centrālās statistikas pārvaldes datiem ir līdz 8 produktīvās mājdzīvnieku barības ražotājiem;
- Uzraudzības gaitā noskaidrots, ka pastāv industriālais un patēriņa segments, kas atšķiras pēc realizācijas organizēšanas un preces īpašībām;
- Konkurences likuma 1.panta 5.punkta izpratnē pastāv daudzi atsevišķi konkrētās preces tirgi - liellopu barības tirgus, cūkām paredzētās barības tirgus, vistām paredzētās barības tirgus, kas vēl sadalās šaurākos konkrētos preces tirgos atkarībā no dzīvnieka dzimuma, vecuma, veselības stāvokļa u.c. faktoriem. Tāpat pastāv iespējas pagatavot barību pēc industriālā patērētāja receptes;
- industriālā/vairumtirdzniecības tirgus apjoms ir daudz lielāks nekā citiem klientiem realizētais apjoms;
- produktīvo mājdzīvnieku barības tirgus apgrozījumā latos vislielākais īpatsvars 2008.-2010.gadā bija mājputnu barībai, 2011.gada 1.pusgadā lielākais īpatsvars bija cūku barībai;
- pēc apjoma tonnās lielākais īpatsvars bija cūku barībai. Vismazākais īpatsvars apjomā un apgrozījumā ir liellopu barībai;
- tirgū pastāv samērā efektīva tirgus struktūra, konkurējot tirgus dalībniekiem. Vienlaikus vienam tirgus dalībniekam tirgus daļas no 2008. līdz 2011.gada 1.pusgamam ir pieaugušas daudz straujāk;
- tirgus apjoma un cenu izteiksmē no 2011.gada ir augošs, kas varētu ietekmēt gaļas produkcijas cenu pieaugumu arī nākotnē;
- tirgū ir minimālas administratīvās barjeras, vienlaikus ražošanas uzsākšanas barjeras varētu būt samērā nozīmīgas;
- industriālie klienti/vairumtirgotāji diversificē riskus un sadarbojas ar vairākiem ražotājiem vienlaicīgi, atsevišķi uzņēmumi paši nodrošina lopbarības sagatavošanu;
- Importa apjoms ir neliels, savukārt eksporta apjoms pārsniedz importu un katru gadu arvien pieaug;
- peļņa ir minimāla vai paliek tāda pati kā iepriekšējos periodos.

(*) - ierobežotas pieejamības informācija